

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

מבוא

העבודה שלי מדברת על הכפר עין קניה, שהוא הכפר שלי. אני בחרתי לעבוד על נושא זה כי זאת התרבות שלי, כל התחומים שעסקתי בהם בעבודה קשורים אלי.

אני גליתי שלא צריך ללכת רחוק במחשבה שלי, כדי למצוא נושא לעבודה, אלא יש לי אוצר גדול מלא בתחומים ועתיקות מלפני שנים רבות מאד, זה הכפר שלי.

מטרת החקר היא לתת מידע על הכפר עין קניה: היסטוריה, גיאוגרפיה, טבע, דת ומידע כללי על הכפר ואתרי התיירות בו.

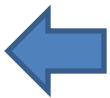
השאלה המרכזית שלי בעבודה זו היא מהי עין קניה?

את כפר עין קניה מאפיינים הרבה דברים לעומת הכפרים האחרים בגולן, כי הוא מאגד הרבה תחומים שנמצאים בכפר קטן בנפחו וגדול בתכונותיו ובהיסטוריה שלו.

רוב המידע שהבאתי הוא מאתרי אינטרנט ומאמרים שונים ומספר אחד שסוקר את ההסטוריה של הגולן. השתמשתי גם בראיונות שעזרו לי מאוד. למשל: אחד הראיונות היה עם שייך זקן מהכפר, שעזר לי להוסיף מידע על ההיסטוריה הקדומה של הכפר ועתיקותיו, שלא הצלחתי למצוא מידע עליהם בשום מקום באינטרנט.

בחקר האישי אני השתמשתי בראיונות, כי הראיונות מתאימים לו יותר מסוגי החקר האישי האחרים, וזה עזר יותר לעבודה.

העבודה התבצעה בידי אלאא שעלאן, תלמידת כיתה ט' במסגרת קורס לעריכת עבודות חקר, במרכז מדע ודעת למחוננים תל חי, תשע"ב 2012.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

הכפר עין קניה

עין קניה הוא כפר דרוזי שנמצא ברמת הגולן, הוא הוכרז כמועצה מקומית בשנת 1982. עד שנת 2010, היה מספר התושבים בו 1,766, והמספר גדל בקצב גודל של 5.9%. המילה קניה פירושה "ברוש", כנראה ששמו של הכפר מקורו עצי הצפצפה הרבים שהם בצורה של ברוש. יש דעה אחרת שפירוש המילה קניה הוא "תעלת מים" בגלל תעלות המים הרבות בה. הכפר נמצא בקרבת החרמון ונחל סער, הגובה שלו 750 מטר מעל פני הים. והוא קיים באותו מיקום כבר מאות שנים. בכפר נמצא כמה מקומות קדושים ששייכים לדרוזים כמו קבר שעונה ובתו של יתרו.

הכפר עין קניה בלילה (הוא נראה כמו מטוס)

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

ההיסטוריה של הכפר

הכפר עין קניה הוא מהכפרים העתיקים בסוריה, וברמת הגולן, ושנת הקמתו לא ידועה. יתכן שהתקיים כבר לפני אלפי שנים, ועל כך מצביעות העתיקות שנמצאו בו, כמו טחנות הקמח, שנמצאת ליד נהר סער, וגם שרידים של מגדל עתיק באמצע הכפר, שנהרס לפני כמה שנים בשל עבודות הפיתוח בכפר. כן קיימים שרידים של בתים עתיקים מאוד, הרוסים, שנשאר עד היום. עין קניה נקראת כך כי יש בה הרבה נביעות, בשנת 1967 אחרי המלחמה, הרבה אנשים מתושביה נעקרו, מספר תושביה היום עומד על כ-2000 תושבים. אנשי עין קניה מתפרנסים בעיקר מחקלאות ותעשייה. העצים החשובים בכפר בתחום החקלאות הם עצי הזית והאפרסק.

בית עתיק ועזוב בכפר נבנה לפני עשרות שנים

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

כפר עין קניה בחורף

הגיאוגרפיה של הכפר

עין קניה נמצאת בצפון מערב לכפר מסעדה, במרחק של כמה ק"מ, והיא צופה לבניאס ועמק החולה במערב. הגובה שלה מעל הים הוא 700 מטר, והאקלים שלה קר בחורף וחסם בקיץ, היא נבנתה על גבעה גבוהה. אבניה הן מגיר מוצק ברוב המקומות, למעט מזרח נחל סער שאבניו מחומר וולקני מוצק.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

גבעת עין קניה

גבעת עין קניה הוא איזור של גבעות שגובהן הוא 400-880 מ' מעפה"י, שלוחות של סלעי משקע מאפיינות אותו, והן מהוות מדרגת ביניים בין רמת הבניאס, במערב, והר קטע, במזרח. החלק הצפוני שלו נעשה מסלעי גיר קשים מתצורת חרמון, שיוצרים את שלוחות מבצר נמרוד.

התחום של שלוחה זו הוא מנחל גובתה בצפון ומואדי נקיב בדרום. היא יורדת בהדרגה עד לעין פמייס. רוב השלוחה טרשית מאד וחלק ניכר ממנה לא מעובד. והתפתחה עליה קרקע טרה רוסה, חומה, ואדומה.

על המדרון הצפוני שלה נמצא חורש סבוך, ומדרונה הדרומי שמתון יותר נטוע בעצי זיתים. על גב השלוחה הוקם מבצר נמרוד, ומעט מזרחה מחנה הבוצר - אתר נחל חזורי.

השטח שמדרום וממזרח לשלוחת קלעת נמרוד נבנה מסלעי חוואר רכים וסלעי גיר. סוג האדמה בשטח הזה הוא רנדזינה בהירה שהיא קרקע לא מפותחת ודלה יחסית. השטחים המכוסים בקרקע זו נוצלו בעבר, לגידול תבואות החורף כנראה. השטחים מסודרים בטרסות, אבל היום הם מוזנחים ולא מעובדים.

הכפר עין קניה

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

יש סוג אחר של אדמה - רנדזינה חומה בהירה, שהיא קרקע מפותחת יותר ובה כמות גדולה יותר של חומר אורגני. הקרקע הזו מעובדת, במיוחד במורדות של הגבעה שנבנה עליה הכפר עין קניה. נטועים עליה מטעי נשירים, זיתים, תאנים, רימונים וצברים. חלק ניכר מהשטחים מושקה במים של המעיינות, שנובעים מגובה רב יחסית, וזה מאפשר להשתמש במימיהם להשקיה בקלות.

בגלל שכבות החוואר, נובעים מעיינות קטנים רבים בשוליים המזרחיים של האיזור. באיזור עין קניה נובעים 18 מעיינות קטנים, חלקם בתחומי גבעות עין קניה, עין א-שללה 1.1 מליון קוב בשנה בממוצע, ועין חמאם- 230 אלף קוב בשנה, הם הגדולים ממעיינות אלה.

האיזור מנוקז על ידי שני נחלים: ואדי נקיב, שיוצר ערוץ עמוק ותלול מדרום למבצר נמרוד, הוא עובר בתוך מסלע גיר קארסטי מחלחל מאד, ולכן פרט למספר שיטפונות, כמעט ואין בו זרימת מים. מסיל עישה מעייו בתוך עין קניה יתכן שבתקופות מסוימות נוצלו בהם כל המים שמגיעות ממנו לעין חמאם, שיוביל מים גם בקיץ.

בתחומי האיזור היו בעבר כמה ישובים קטנים, וכיום הכפר הדרוזי עין קניה שוכן בגבולו המזרחי.

הטבע בכפר עין קניה

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

בכפר עין קניה יש שתי דתות, דרוזים ונוצרים, ולכל דת יש מקומות מיוחדים שמסמלים אותה.

המקומות הקדושים לדרוזים הם:

מקאם קבר סת שעואנה בעין קניה

לפי מה שאמר נסים דנה: "לפי המסורת הדרוזית נסחפה סת שעואנה בזרם החסידות, התחפשה לבחור ולא גילתה את סודה עד ליום מותה. אחר כך נקברה בידי מלאכים והפכה לקדושה. יש סבורים שאביה היה שיח" עותמאן אלחזורי. על פי כל הגרסאות הסיפור התרחש בתקופה קדומה: בין תקופת האבות לתקופת הממלכה המאוחדת. שמה נכתב גם בצורה "שהואנה" שפירושו חפצה, חושקת.

מקאם סת שעואנה נמצא במרכז הכפר (מול המרכז לחלוקת דואר). מדרגות אחדות מוליכות לאולם רחב ידיים בקומה הראשונה. עמודי בטון תומכים את תקרת האולם ומחלונותיו הגדולים נשקף נוף מרהיב. ממערב נשקפים קלעת נמרוד, בניאס ועמק החולה. מדרום ניבטים נחל סער וצפון רמת הגולן (אזורי זעורה ועין פית). בפית הצפונית-מזרחית של האולם מצוי קברו של שיח" סלמאן שעלאן.

מקאם קבר סת שעואנה בעין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

תולדות סת שעוואנה ידועים בשני נוסחים.

הנוסח הראשון

במערה אחת התגוררו שני צדיקים. פעם בשבוע היו נוהגים לרדת העירה כדי לקנות לעצמם מזון למשך כל השבוע. באותה עיר עצמה התגורר מלך שאהב את הצדיקים האלה וחפץ ביקרם. מה עשה? הוציא צו למוכרי המזון בזו הלשון: "תנו אוכל לצדיקים בלי כל תמורה כספית", שכן המלך ביקש להתברך בהם.

באחד הימים הצטרף אל השניים צדיק שלישי, ולו בת קטנה. מכיוון שרצה כי תבוא אתו, ומכיוון שמבחינה דתית אסור לבת לגור עם צדיקים, לא סיפר לצדיקים כי היא בת, אלא הודיע להם: "בני הוא".

חלפו שנים והבת גדלה ותהי ל"צעיר" יפה תואר. יום אחד ירדו ארבעת הצדיקים לעיר. ראתה בת המלך את "הצדיק הצעיר" והזמינה אותה לארמונה.

"שא נא אותי לאשה" התחננה, "ונחיה בארמון אבי". סירב הצעיר, דחה את בקשתה ואמר לה: "צדיקים אינם מתחתנים". משלא הצליחה בת המלך לשכנעו לשאתה לאשה, שכבה למחרת היום עם אחד ממשרתי הארמון והרתה לו.

דבר ההריון נודע לאביה והוא תהה: "מה פשר הדבר?".

ענתה לו: "הצדיק הצעיר שבא לארמון לפני כמה חודשים אנס אותי".

כעס המלך על ארבעת הצדיקים וגירשם מן המקום.

אך מאז נחתו על העיר פורענויות רבות.

התחרט המלך על מעשהו, סלח לצדיקים והחזירם למקומם. והנה מלאו ימיה של בת המלך ותלד בן.

פקד המלך: "זרקו אותו אל היער ויחיה שם!".

מילאו משרתיו את הצו והרך הילוד הושלך ליער. באה איילה אחת, הניקה אותו ויגדל ויהי לאיש.

כעבור שנים אחדות הרגיש "הצדיק הצעיר" (הלא היא בת הצעיר) כי קרבו ימיו למות. פנה אל אביו ואל שני הצדיקים וביקש מהם: "לפני שתרחצו את גופתי, אחרי מותי, הזמינו נא את המלך לכאן".

ותמות בת הצדיק...

מילאו הצדיקים את בקשת המנוחה והזמינו את המלך. בא המלך אל מקומם והנה הצדיק הצעיר, אשר העלילו עליו עלילת שווא, אינו זכר אלא נקבה ...

בכה המלך וידע, כי אותו צדיק זכאי הוא, וכי בתו שיקרה לו. חזר אל ארמונו וציווה לתלותה.

לימים הצטרף צעיר אחר, הלא הוא בנה של בת המלך, שהושלך בהיוולדתו אל היער, אל שני הצדיקים במערה.

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

הנוסח השני

הסיפור נסב סביב שבעה (ויש גורסים - עשרה) אנשים מ "בני ישראל" שהצטיינו בזמנם בחסידותם ובאורח חייהם הסגפני (עובאד). החבורה נחלקה לשתי קבוצות, שהתחלקו בתפקידיהן לסירוגין:

בשעה שהקבוצה האחת שקדה על עבודת האל, עסקה הקבוצה האחרת בהתקנת מחצלות, שנמכרו לאחר מכן בעיירה בניאס הסמוכה. בתמורתן רכשו שעורה ושמן לאפיית לחם לקיום בני החבורה. החסידים התגוררו בסוכות ולבשו בגדי קש "עד כי התקלף עור בשרם". שמעם של שבעת החסידים המופלאים הללו הגיע למלך ישראל, שהיתה לו בת קטנה יחידה. ליבו של המלך נמשך לחסידים האלה, ואף בו גמלה ההחלטה לנטוש את ממלכתו "ואת הבלי העולם הזה, שהוא בר חלוף". בתו של המלך הפצירה בו לקחתה עמו, והמלך תפר לה, אפוא, בגד שעיר, ששיווה לה מראה של עלם זכר, כדי שהחסידים לו יתנגדו לנוכחותה, שכן "אין יאה לנשים להימצא בחברת גברים".

שבעת החסידים שמחו על הצטרפותם של האב ושל "בנו", ומעתה אף חסכו מעצמם את הטרחה שבהליכה לבניאס, שה "עלם" קיבל עליו. בדרך זו הוסיפו העניינים להתנהל גם לאחר שהאב המלך הלך לעולמו.

ויהי היום, ו"העלם" הלך העירה כמנהגו, למכור מחצלות. ראתה אותו בת המלך, והוקסמה מיופיו ושלחה להזמין באמתלה שבארמונה יש ילד גוסס, ו"מי כמוך, החרד לדבר האל, ראוי לשנן דברי אלוהים, בפי הילד הגוסס בטרם ימות?". כשבא "העלם" לארמון נעלה בת המלך את שערי וניסתה לפתותו, אך "העלם" לא נענה להפצרותיה. או אז "הבטיחתהו" בת המלך, שעוד תנקום בו את ניקמתה, ו"העלם" חזר לחבריו ולא סיפר להם את אשר קרהו.

בת המלך הנוקמת פיתחה את אחד מאנשי החצר לשכב עמה, והאשימה את "העלם" במעשה זה. המלך, שנתקף חמת זעם, ציווה להביא בפניו את "העלם" כבול באזיקים האשימו בצביעות. "אתה חסיד כלפי חוץ, אך פרוץ בסתר", אמר לו וגזר עליו גלות ממושכת. אבל "העלם" הוסיף לשתוק ולא גילה את סודו. כשנולד תינוק לבת המלך לאחר מספר חודשים, שלחו המלך אל "העלם", בראותו בו את אביו. מאחר שבכי התינוק והדאגה לפרנסתו הקשו על "העלם" החסיד להקדיש את כל זמנו לעבודת האל, נשא "העלם" תפילה אל "אלוהי אברהם, אלוהי יצחק ואלוהי יעקב", והאל נענה לתפילתו והורה למלאך גבריאל לשלוח איילה כדי שזו תטפל באותו תינוק.

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

"בי נשבעתי", אמר האל לפי אותו סיפור, "אף אם תבקש נערה זו שאעתיק את ההרים ממקומם, ראוי שאעשה כן, מתוך הוקרה לה". האיילה גידלה את התינוק עד שבגר והיה לנער, ואז הפריעו משחקיו של הנער ל "חסיד" והוא שוב נאלץ להתפלל לאל שיושיענו אף מ "צרה" זו. ואכן, האל נענה לתפילתו ונטל את נשמת הנער. כששמע המלך על היענותו של האל לתפילותיו של "החסיד", החליט מיד למחול לו ולאפשר לו לחזור לחבורת רעיו החסידים.

מקץ פרק זמן קצר חלה "החסיד" ונטה למות. הוא קרה לשבעת חבריו וציווים לאמור: "שוו את האל לנגדכם תמיד! הנני מצווה אתכם לקבור אותי בבגדים אלה שעלי!" נחרדו שבעת החסידים לבקשה זו, שכן נוהגים היו להחמיר בטהרת המת, והפצירו בו לשנות את החלטתו, "ובפרט שאתה חסיד".

נענה "החסיד" לבקשתם, אבל התנה את המעשה ואמר: "קודם לכן על הגדול שבכם לחתוך את בגדי העליון בסכין, להתחיל בקצה העליון של הבגד ולהמשיך לכיוון החזה".

ואכן, משמת "החסיד" ניגש הגדול שבחבורה לעשות כמצוותו, והנה התברר לו לתדהמתו שאין "החסיד" אלא... נערה. חבריו התקשו להאמין לסיפורו וביקשוהו לשוב ולהביט במת, אבל הלה סירב לעשות כך ואמר: "כלום אינכם יודעים שעל ראייה ראשונה האל מוחל אבל השנייה נחשבת לחטא חמור?" "מיד הוזעקה למקום אשת המלך כדי לבדוק את הגופה, וזו אכן אישרה שאין "החסיד" אלא נערה. המלך הנדהם, שביקש לכפר את מעשהו כלפי הנערה, הציע שילבשה תכריכים שהוא יעניקם, אבל בשעה "שסיימו לרוחץ אותה, ובאו להלבישה את תכריכי המלך, כבר היתה הנערה לבושה בתכריכים מגן עדן, שהעיניים סונורו מאורם, וריחם היה כריח המושק". איש הדת שבא לערוך את התפילה לפני קבורתה נסוג לאחור בבהלה וסיפר, כי ראה "פרש רוכב על סוס אביר אדום ובידו חרב יוקדת אש להבה".

משהתקרבו האנשים לנערה כדי לטפל בקבורתה, "ראו שנקברה בעצמה, והבינו שהמלאכים טיפלו בקבורתה". למלך החרד לא נותר אלא להתפלל לאל שימחל לו, ולא זו בלבד אלא שהוא אף הוציא את בתו להורג על כל מה שעוללה לאותה נערה קדושה".

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

קבר שיח' עות'מאן אלחזורי והמערה שלו

מצפון לכפר עין קניה, בצד הכביש המעפיל לנווה אטי"ב, בפסגת הגבעה, נמצא קברו של שיח' עותמאן אלחזורי, ומסביב לקבר נמצאים גם קברים של נכבדים, שביקשו להיקבר בסמוך.

לפי המסורת הדרוזית, שיח' עות'מאן אלחזורי היה אוהב שלום ושונא מלחמות. הוא חי בתקופה קדומה: בין תקופת האבות לממלכה המאוחדת. האגדות מספרות שכאשר מחרחרי מלחמה נתקלו בשיח' סופם היה מר. שיח' אלחזורי נהג לחלק לעוברי אורח מלח בעל סגולה מיוחדת: הוא היה ערב לחיכם של אוהבי ושוחרי שלום, אבל אם טעמו ממנו אחרים הם איבדו את דרכם.

קיימות גם גרסאות שלפיהם שיח' עותמאן אלחזורי היה מלך, האב של סת שעוונה.

הדרוזים של הגולן והגליל עולים לרגל לקברו כדי לפתור בעיות וסכסוכים, וגם אחרי שהם מגיעים להבנה.

בעת שלטון המוסלמים באזור, הם מנעו מהדרוזים כניסה לאתר. הזאע עזאם שהיה אחראי על המקום אמר שכתוצאה מהמעשה של המוסלמים, עצי הזית של המוסלמים הפסיקו לתת פרי במשך שנים רבות.

לאחר זמן, (בשנת 1994), מינהל מקרקעי ישראל קבע להקדש הדרוזי חמישה דונם סביב האתר, ומאז עצי הזית שוב מניבים פרי.

המקאם נבנה מקומה אחת, והקבר נמצא במרכז החדר. במקום שני חדרים נוספים לשימוש המבקרים.

קבר שיח' עותמאן אלחזורי

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

מערת שיח' עותמאן אלחזורי ליד עין קניה

מערת שיח' עותמאן אלחזורי

מדרום לקבר שיח' עות'מאן אלחזורי, נמצאת מערה קדושה לדרוזים והיא מיוחסת לשיח' זה. המערה הזו חצובה בסלע, וכוללת כניסה ממנה עוברים לשני חדרים. לפי המסורת הדרוזית, שיח' עותמאן אלחזורי עזב את ביתו, והלך להתגורר במערה זו. יש אנשים שמכנים אותה "מערת שבעת החסידים", כי החסידים האלה התגוררו בה, והצטרפו אליהם אחר כך סת שעוונה והאב שלו.

חורשת שבעת החסידים ליד עין קניה

קרוב לקבר, יש חורשה של 73 עצי אלון מצוי שנתקדשו במסורת. גיל רוב העצים כמאה שנים. החורשה גם מיוחסת לשבעת החסידים שהתגוררו בה בקיץ, ואחר כך בחורף היו עוברים להתגורר בחורשת העשרה, שהיא חורשת טל. בגלל שהמקום קדוש, יש איסור מוחלט לפגוע בעצים או לגעת בענפים היבשים שלהם. ויש עוד מקום לנבי אבו ג'שם, המקאם הזה נמצא באמצע הכפר והוא מקום קטן שבו רק חדר קטן. הרבה אנשים מהכפר מבקרים את המקאם הזה כאשר הם עוברים לידו.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

הנוצרים ברמת הגולן

אנדריאס שחאדה, פרופסור לתקשורת מתושבי מג'דל שמש, שנמצא כיום בעיר אלקוניטרה, אומר כי הנוצרים חיו בהרמוניה קהילתית עם שאר הקהילות בתוך כפרי הגולן, מאז המאה 19. מספרם של הנוצרים בכפרי הגולן שיש בהם תושבים היום, כמו מ'גדל שמש ועין קניה, היה סמוך לשליש מהתושבים. בשנת 1928 אחרי המהפכה הסורית הגדולה נגד הצרפתים הם נדדו לעיר אלקוניטרה.

חלק גדול מהם נאלץ להגר לאמריקה ואירופה, אך עד היום הזה יש משפחות נוצריות שמתגוררות בכפרי הגולן, ומתמודדות עם הקשיים שמטיל אותם הכיבוש הישראלי, שמונע מהם להתקשר עם קרובי המשפחה שלהם ומקומות הפולחן שלהם. בני עין קניה יזמו בשנת 1983 שיפוצים שונים לשחזור הכנסייה בכפר כמו שהייתה קודם לקבלת המבקרים בה. למרות שיש רק שלוש משפחות של נוצרים בכפר, עשו זאת התושבים כדוגמה לעזרה ואהבה בין כל בני הגולן, גם אם לכל אחד מהם דת שונה.

הנוצרים עסקו במסחר זעיר ורובם היו משכילים ודיברו שפות שונות, כמו אנגלית וצרפתית. הם גרמו לשיפור המצב הכלכלי עם הקהילות האחרות ותרמו לבניית בתי ספר יסודיים. בשנות ה-30-20 של המאה ה-20 חלק מהמורים עסקו בהוראת הכתיבה והקריאה בהתנדבות, בכיתות הלימוד.

כנסיית מר גריס

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

כנסית מר גריס

הנוצרים היו חלק מהחברה בכפר, בזכויות ובחובות, הם השתתפו בפרויקט הכשרת האדמות של מג'דל שמש, וקיבלו שטחי אדמות בכפר לא פחות מהאחרים וזה מעיד על השוויון שהיה בין שתי הדתות. עוד לפני המהפכה הסורית נגד הצרפתים נפתח בית הספר הראשון במג'דל שמש ביזמה של הנשיאות של הקהילה הנוצרית בכפר. בית הספר הזה קיבל אליו תלמידים מדתות שונות, כדי ללמוד ולדעת. עד היום יש עתיקות של כנסיה שנשארה במג'דל שמש, ויש שטחי אדמות רבים לנוצרים, שנמצאים בהשגחה של הדרוזים.

אחד מהמקומות הקדושים של הנוצרים בכפר:

כנסית מר גריס

היא נמצאת באמצע הכפר, והיא שייכת לכנסייה המרונית. היא נבנתה בשנת 1925, אחרי השריפה שהרסה את הכנסייה הקתולית שנמצאת לידה, שעתיקותיה נשארו עד היום בכפר.

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

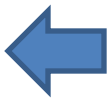
נהר סער

נחל סער הוא נחל שמציין גבול גיאוגרפי בין רמת הגולן והחרמון. המקור שלו הוא עין סער שנמצא מדרום לגבעת הצעקות ליד מגדל שמס. בהמשך זרימתו הוא מנקז את בקעת יעפורי ומעינותיה, הוא ממשיך מצפון לברכת רם, ופונה סמוך לכפר מסעדה. נחל סער נחשב כגבול גיאוגרפי בין הגולן לחרמון. שני מפלים גבוהים שנמצאים בנחל הם מפל רסיסים ומפל סער. כתוצאה של התגברות המים על סתימות בערוץ הקדום של הנחל נמצאו מפלי המים האלה. לפני כ-120,000 שנים פרץ קילוח של לבה מאזור ברכת רם. קילוח צעיר זה (בזלת כרמים) זרם באפיק הנחל ומילא את הערוץ הקדום של הנחל. לאחר התקררות הלבה היא התקשתה לבזלת שסתמה את הערוץ בחלקו. אחר כך המשיך הנחל להתחתר בבזלת ויצר את הערוץ הנוכחי. יש גם בנחל כמה עשרות מפלונים ואשדות מים קטנים. מימיו של הנחל זורמים כל ימות השנה. אבל תושבי הסביבה השתמשו לפני מאות שנים רבות במי המעיינות של עמק יעפורי כך שהנחל זרם רק בחורף.

בצמחייה הטבעית של נחל סער נפגשים צומח הבזלת של הגדה הדרומית עם צומח הגיר והחוואר של הגדה הצפונית, ומעט צומח-נחלים (בעיקר הרדוף) באפיק. בגדה הדרומית (במפנה צפוני) הצומח הוא חלק מיער אודם, המותאם למבנה צפוני תלול: חורש צפוף מאוד וגבוה למדי בשליטת אלון מצוי עם אלון תולע, אלה ארצישראלית עם אלה אטלנטית, הרבה אחירותם החורש, עוזרר קוצני (וגם עוזרר חד-גלעיני), אגס סורי, ער אציל ולבנה רפואי. בתת-יער מתבלטת שרכיה אשונה מפותחת ושופעת. בגדה הצפונית גולש צומח מורדות החרמון. בקטע שבין עין קניה למפל רסיסים נחשף במפנה זה סלע חווארי, ועליו עולה חורש בשליטת אלון התולע, עם הרבה סחלביים.

נהר סער בכניסה של הכפר

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

מעיין בתוך פארק עין הריחאן

פארק עין הריחאן

פארק עין הריחאן נמצא בצפון הכפר, הוא נבנה בשנים האחרונות, יש בו נביעה של מים ועצי ברוש ואקליפטוס, והוא מקום יפה מאוד לטיולי משפחות.

פארק עין הריחאן בתוך הכפר

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

מעיין אל שללה

מעיינות הכפר

בכפר עין קניה יש 42 מעיינות, וכל אדם מתושבי הכפר שהוא בן 60 שנה ויותר, מכיר את כל המעיינות האלה. המעיינות האלה מתחילים ממעיין "אל-קסבסובה" ומסתיימים במעיין "עין אל-נגמה". כן קיים גם מפל "המובר" שהוא זורם כל השנה, ולא מתייבש אך מעיין הנהר "נהר סער" מתייבש בתחילת אפריל.

בין המעיינות של עין קניה יש:

מעיין אל שללה

אחד מתושבי עין קניה טוען שמעיין אל שללה הוא מעיין שנבע בעבר. כל מי שעבר ליטו, שתי מהמים שלו, ונהנה מנופו. הרועים היו מבקרים במקום, במיוחד תושבי זעורה ועין פית, על מנת להתרחץ ולהשקות את הפרות שלהם. אבל באוקטובר 1993 הוא נחפר, ויותר לא נראה. כיום, מי שרוצה לראות את המעיין הזה, צריך לרדת אל המפל הראשי שלו. אפשר לראות שם מפל יפה, מי שצופה בו נהנה מהמראה הנהדר שלו. אבל היום הוא אבד, המים הוכנסו לצנורות, הזקנים בכפר מקוננים על שאיבת המים, כי הבנים שלהם והנכדים שלהם לא יודעים את המשמעות הגדולה של המעיין הזה, למרות שהוא מעיין חשוב מאד בכפר. מעיין "אל שללה" היה נמצא על שטח של 550 מ' מרובע, בעבר היו אוגרים את המים של המעיין, ומכוונים אותם לתעלות כדי להשקות את העצים בשטחים. ליד המעיין היה בית בד של ענבים, ורוב הענבים של הכפר היו נסחטים בבית הבד הזה.

מעיין אל שללה

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

עין חמאם

מעין הנובע ומייצר בריכת מים. ליד המעיין חרסים רבים, הנראים כחרסים מתקופת הברונזה הקדומה. המעיין נמצא בין מטעים ומקומו המדויק של האתר הסמוך אליו עדין לא אותר.

נחלים ולצידם ממצאים ארכיאולוגים:

נבע סער

בתעלה, שנחפרה ממערב לכביש מסעדה - מגדל שמש, נתגלתה, בעומק כמטר מתחת לפני השטח, שכבה של חרסים ועצמות בעלי חיים. נמצאו שברי כלים גדולים, בצריפה באיכות ירודה. תקופתם לא זוהתה. בקרבת המקום גילתה החוקרת פרופ' קלר אפשטין חרסים מתקופת הברונזה התיכונה ב' והמאוחרת. בסמוך לאתר נמצאת גת לדיבס, בעלת שלושה משטחי דריכה וחמישה בורות לאיסוף התירוש.

כרום אל – דיעה

ליד בית, בלב שטחי המטעים של עין קניה, מונח סרקופג, חצוב באבן בזלת. צורתו מלבנית וחלקו הפנימי מעוגל באחד מצדדיו. על הדופן החיצונית תבליטי שלושה זרים. בסמוך לבניין בנויה גת לדיבס. הסרקופג הועבר על ידי הדרוזים מחלקה הנמצאת כ, 0.5 ק"מ מדרום לבניין. במקום לא נראים שרידי עתיקות ולא נמצאה קראמיקה.

עין אל-חורית'

גבעה גירנית מדרום-מערב להר קטע. הגבעה מוקפת מדרונות תלולים משלושה עברים והגישה אליה נוחה רק ממזרח. בראש הגבעה שרידי מבנה בגודל 5*6 מ'. מהמקום יש תצפית מעולה על אתר נחל חזור (1.02), מבצר נמרוד (1.03) וחר' אל-חורית. (1.24) סביב המבנה קראמיקה רבה מהתקופה הממלוכית. מורדות הגבעה מוקפים בטרסות. יתכן ובמקום היה מגדל תצפית, חלק ממערך ההגנה של ממלכת דמשק.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

קטיף הזיתים בכפר עין קניה

בגובה של 700 מ' מעל הים, נמצאת עין קניה המשקיפה על עמק החולה ובניאס ועל שטח שקרוב ל 2000 דונם, ש 40% ממנה נטוע בעצי זיתים, שנותנים יבול של 100 טון זית נקי מאוד.

חלק גדול מתושבי עין קניה נסמך על החקלאות בדרך כלל. גידול הזיתים נפוץ בה וגם זני עצי הפרי של הקיץ, כמו השקדים, האפרסק והמשמש, לא כמו בשאר כפרי הגולן שנפוצים בהם מטעי תפוחים ודובדובן. זאת, בשל האקלים הממוזג שלה.

הזיתים הם מקור חשוב לפרנסה של החקלאים בעין קניה. השוני בסוגי הגידולים בכפרי הגולן הוא בגלל שינוי הגובה בין הכפרים מעל הים. בכפר יש אלפי עצי זיתים, אבל הירידה במחיר הזית לפני כמה שנים גרמה לחקלאים לכרות את עצי הזיתים ולהחליף אותם בסוגים אחרים. אחד האנשים בכפר מספר כי לפני תחילת קטיף הזיתים, החקלאים מכסים את פני האדמה במזרונים מפלסטיק, ואחר כך קוטפים את הזיתים מהעץ, אוספים אותו בקופסאות פלסטיק, ומנקים אותם מעלים וזיהומים אחרים בעזרת מכונה מיוחדת. אחר כך מעבירים אותם לבית וממיינים את החלק הטוב והחלק שאינו טוב. את החלק הטוב מעבירים לבית בד לקבלת שמן זית.

קטיף הזיתים מתחיל בנובמבר ונמשך חודש או יותר. הזיתים ושמן הזית בעין קניה ידועים בטעמם המיוחד ויש להם ביקוש רב, למרות שמחירם יקר. הם מבוקשים במיוחד אצל תושבי הגולן שמעדיפים אותם על פני שאר סוגי הזיתים. למרות הנוכחות של בתי בד עתיקים לזיתים עד הבניאס, אין היום בתי בד בכפר, למרות שהזיתים הם מקור חשוב לפרנסה.

הזיתים נקטפים ונופל על המזרונים

הזיתים בקופסאות פלסטיק

הפיתוח בכפר עין קניה

שרותים לילד ולנוער

- הגשת עזרה לילדים ובני נוער הסובלים מבעיות של הסתגלות, התנהגות והתפתחות והכוונה למסגרות חינוכיות וטיפוליות.
- סידור ילדים במעונות יום, אומנה יומית ומועדונית לגיל הרך.
 - חונכות לילדים ובני נוער.
 - מועדונית לילדים בגילאי בית הספר, בשיתוף מחלקת החינוך.
- מתן הגנה על ילדים הנפגעים ע"י האחראים עליהם במסגרת חוק הנוער.

שרותים לפרט ולמשפחה

- טיפול במשפחות וביחידים במצבי משבר: מחלות, בעיות במערכת היחסים בתוך המשפחה.
- טיפול בבעיות אישות (כולל הגשת תסקירים לערכאות משפטיות).
- טיפול בצרכים הרפואיים של חולים, שאינם מסופקים על ידי קופות החולים.
- מינוי אפוטרופוס.
- הגשת עזרה ביתית ועזרה לצרכים מיוחדים.
- שט"י – שירות טיפולי יעוצי למשפחות הניתן בתשלום סמלי ע"י פסיכולוגים.

תברואה

- במסגרת זו מבצעת המועצה המקומות עבודות שונות.
1. חיסון בעלי חיים נגד כלבת.
 2. תפיסת בעלי חיים משוטטים.
 3. הסגרת כלבים נושכים.
 4. טיפולים מונעים - ריסוסים נגד יתושים, זבובים ודבורים. הדברה נגד חולדות במערכות הביוב בכל שטח שיפוט של המועצה.
 5. איתור מוקדי דגירה ליתושים ליד עין קניה וטיפול בהם, ובשטחים החקלאיים הגובלים ביישוב.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

6. ניקיון כבישים ומדרכות.

7. פינוי אשפה וגזם.

8. טיפול ואחזקת מכולות האשפה כתוצאה מבלאי וכתוצאה מחבלות ושריפת מכולות.

9. פינוי הקרטונים בחמישה מוקדים.

10. טיפול בבעיות לא צפויות רבות בנושא זה.

11. איסוף ופינוי בקבוקי פלסטיק למטרות מיחזור.

תאורת רחובות

טיפול בתאורת רחובות, תאורת בטחון ליד עין קניה, ותאורת כביש לא תקין.

מוסדות חינוך

א. מחלקת החינוך של המועצה המקומית מטפלת באחזקת בתי הספר, באחזקת המבנה בתחומים - חשמל, אינסטלציה ותיקוני בית כאשר השרת מטפל בנושאים הקטנים. כמו כן ניתנת תמיכה מקצועית למתנ"ס.

ב. טיפול באחזקה שוטפת של גני הילדים בכל הרמות.

ג. אחזקת המבנה והשטחים הפתוחים מסביב.

כבישים ומדרכות

1. אחזקת כבישים (תיקון בורות) ומדרכות.

2. התקנת מעקות בטיחות לאורך הכבישים ואחזקתם.

ארועים פתאומיים

עזרה למחלקות השונות בנושאים שונים שאינם קשורים באופן ישיר לתפעול המחלקה הטכנית אם ע"י הובלות, עזרה בכוח אדם (עובדים) וביצוע מטלות שונות לא צפויות.

שלג - חרום

א. טיפול במפגעים.

ב. פינוי שלג.

ג. מתן שירותים שונים בזמן חירום ושלג, עזרה לתושבים.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

ראיון עם שיר זקן מהכפר בנושא ההיסטוריה ועתיקות הכפר

מהי עין קניה?

עין קניה היא כפר דרוזי מכפרי הגולן המשתרע בין החרמון עד נהר הירמוק. היא הייתה שייכת לבניאס, עיר הסטורית עתיקה מאד. מה שמעיד שהכפר עתיק, היא נוכחותו ליד בניאס ומבצר נמרוד עוד מהתקופה הרומית. בכפר יש נביעות רבות שמשתמשים בהם להעברת מים בתעלות לכמה כיוונים, להשקיית האדמה. אם אנחנו מסתכלים לכפר משלושה כיוונים, אנחנו רואים שהאזור הזה נמצא על מגדל, ולכן יש אנשים שאומרים שבין עתיקות הכפר היה מגדל עתיק שנהרס.

מה מעיד שהכפר עתיק?

מה שמעיד על כך שהכפר עתיק הוא נוכחות של אבנים, כלים, בית בד עתיק, נוכחות מבנה עתיק וכלי חרס עתיקים מאוד. כפי שרואים, הכפר נהרס שלוש פעמים ונבנה על השרידים של היסודות הקדומים. יש לציין כי הכפר נהרס בתקופת המלחמות.

מי היה גר בכפר?

- לפני מאות שנים, גרו בכפר נוצרים ודרוזים.
- מה שמעיד שגרו בכפר גם נוצרים, הן העתיקות שנשארו:
1. הכנסייה המרונית.
 2. הכנסייה הפרוטסטנטית שנהרסה ובמקומה נבנו בתים.
 3. הכנסייה הקתולית.

שרידי הכנסייה הקתולית בעין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

הנוצרים היו שני שלישי הכפר, והם עזבו את הכפר בשל המלחמות שהיו בו, בשל שינוי היחסים שלהם עם הקהילות האחרות והתעוררות בעיות עם הקהילה הדרוזית. אחרי מלחמת 67 הם עזבו את הכפר ונשאר חלק קטן מהם. הקשרים בין הדרוזים והנוצרים בכפר היו טובים מאוד ועד היום הקשרים נהדרים. מה שמעיד על כך היא העובדה, שהדרוזים שפצו את הכנסיה של הנוצרים בכפר והם משתתפים ועוזרים אלה לאלה, בשמחות וגם באירועים עצובים.

מהם העתיקות של הכפר?

בית בד של זיתים:

בשל יצירת הזיתים בכפר, ובגלל שלא היה כלים מודרניים, האנשים היו מסובבים את האבן ביד, לוחצים את הזיתים ביד, ומסננים את השמן.

בית בד לריבה של ענבים:

בית הבד היה ליד אל-שללה, התושבים היו מועכים את הענבים, מרתיחים אותם, מוכרים אותם וגם אוכלים מהם.

טחנת קמח:

טחנת קמח היתה ממוקמת ליד נחל סער, פועלת בחורף ובאביב בלבד כי היא עובדת על המים, ורק בעונות האלה יש מים בנחל. בקיץ היו נוסעים לבניאס וטוחנים את הקמח על נחל בניאס.

מפעל של חרס:

מפעל ליצירת כלי חרס היה ממוקם על הגשר של הנחל. התושבים היו מביאים אליו אדמה, מערבבים אותה ויוצרים כלים מחרס. השרידים שלו נעלמו, אבל יש עתיקות מהכלים שיצר המפעל הזה.

איך היו החיים לפני הרבה שנים בכפר?

לפני הרבה שנים, כל האנשים היו עוזרים זה לזה בעבודות הבניה והחקלאות ללא תשלום. הם כאילו חיו ביחד, כל אחד שהיה רוצה משהו, היה לוקח אותו מהשני בשמחה. הם היו אוכלים ושותים בכלים פרימיטיביים, והתעשייה היתה ידנית. העבודה של רובם היתה רעיית בעלי חיים, ומי שרצה לעבוד במפעלים היה נוסע לדמשק או לבנון. בנוסף לכך הם היו מוכרים גם את הפירות שלהם ומרויחים כסף.

התושבים גידלו חיטה, שעורה, עדשים ופירות כמו תאנה וענבים.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

מה היה מצב הדרוזים בכפר וכמה היו?

המספר של התושבים הדרוזים בכפר היה קטן, הם היו שליש מתושבי הכפר. אחרי המלחמות בכפר ובאזור, בין הדרוזים והאחרים, באו דרוזים לכפר ולכן המספר שלהם גדל. כך נוצר רוב דרוזי בכפר. זה קרה לפני הרבה שנים ולכן אנחנו לא יכולים לקבוע את מספר התושבים באופן מדויק. האדמה של עין קניה היא אדמה בבעלות, יש לה קושאנים – כתבי בעלות על הקרקע - עוד מתקופת השלטון העות'מני באזור.

מה מאפיין את עין קניה?

1. עין קניה מארבעת הכיוונים צופה לנביעות, נחלים, בוסתנים.
2. האתר שלה כמו מגדל שנעשה על ידי הטבע.
3. האקלים שלה הררי-חורפי, בינוני בקיץ וקר בחורף, והאוויר שלה צח.
4. יש בעין קניה מרוב הפירות.
5. עין קניה מוקפת בחורשות ולידה נמצא מבצר נמרוד, וגם נוכחות של נביאים ואנשים טובים בתוכה ולידה.

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

פרק דיון, סיכום ומסקנות

העבודה דנה בנושא הכללי עין קניה, מהי? מה יש בה?, למה היא שונה משאר הכפרים ברמת הגולן?.

העבודה בדקה את הנושאים: היסטוריה, גיאוגרפיה, חקלאות, מיתוסים, פיתוח, טבע ודתות בכפר.

הדבר המרכזי בעבודה הוא לתת הסבר על הכפר והמקומות המרכזיים בו, כי יש בו הרבה מקומות חשובים, ומאוד חשוב להבליט אותם.

לפי העבודה, עין קניה היא הכפר שיותר עתיק בין כל הכפרים ברמת הגולן. מה שמעיד על זה הוא נוכחות העתיקות שמסמלות את ההיסטוריה הגדולה של עין קניה, היא מחברת בין הרבה תחומים שנפגשים ביחד ומהווים את הכפר הזה הענק בתוכנו, אפילו אם הכפר הוא כפר קטן, אבל יש בו שתי דתות והקשרים ביניהם יפה מאוד.

הרבה אנשים מכל ישראל וגם מארצות אחרות באים אל הכפר כדי לבקר את המקומות המעניינים בו, ולראות את הטבע ואתרי התיירות הנפוצים בו כמו נהר סער ומבצר נמרוד.

החקר העצמי בדק את שני נושאים:

1. ההיסטוריה של הכפר: בכפר עין קניה יש הרבה עתיקות, חלק מהם נשאר עד היום וחלק השני נהרס לפני כמה שנים, הקשרים החברתיים בכפר היו יותר חזקים מאשר בימינו, ולמרות זאת היום יש יחסים מאוד טובים בין כל האנשים.
2. דרכי הפיתוח בכפר: יש הרבה דרכים לפיתוח בכפר בשנים הבאות בתחומים שונים, כמו: תברואה, מוסדות חינוך...

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

סיכום

חקר אישי

טבע

דת

גיאוגרפיה

היסטוריה

פתיחה

יש התאמה בין החקר העצמי והתיאוריות בנושא ההיסטוריה, כי בתאוריות סוכם על היות עין קניה כפר עתיק ומה שמעיד על זה הוא נוכחות העתיקות בכפר, והחקר האישי עם הזקן שאמר שהיו שרידים עתיקים בכפר נשארים עד היום ואחרים שנהרסו, אבל בדרך כלל החשוב הוא הימצאותם בכפר.

כפר עין קניה היא כפר מגוון, שמחבר בין הרבה תחומים. אם המועצה המקומית והאחראיים באזור שלנו מתעניינים בשיפור של האתרים הארכיאולוגים שלו, ויעשו פיתוח במקומות האלה, זה יתן יותר פרסום למקומות האלה והכפר יהיה בין המקומות שנחשבים לאמהות ההיסטוריה והתיירות באזור.

כפר עין קניה

ביבליוגרפיה

הרטל, מ. (1989) **צפון הגולן : הסקר הארכיאולוגי כמקור לתולדות האיזור** , אגף העתיקות והמוזיאונים, משרד החינוך והתרבות אביבי, ש. (2000), המקומות הקדושים לדרוזים ברמת הגולן והחרמון, בתוך: אריאל 22 (142) 88-95

עין קיניה, הקבר ועין חמאם. (1993) **בתוך: אריאל** , י"ד (89-90): 33-34, 1993 (לא נמצא שם המחבר במקור)

אתרים

- אתר عين قنية (עין קניה) www.ain-kynia.com .
- אתר بلدي (בלדי), www.baladee.net .
- אתר دليلك (דלילק), www.daliluk.com .
- אתר جولاني (גולני), www.jawlany.com .
- אתר ويكيبيديا (ויקיפדיה), <http://www.wikipedia.org> .